

Baranyi Ferenc

Nem tudom

Nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom: nem nyugalomról,
nem macska-kényes renyhéségről,
amely puhán körülödörömböl,
nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom: nem nyugalomról.

Nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom, hogy nem a módról,
nem kacsalábon forgó házról
vagy bankban őrzött pénz-halomról,
nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom, hogy nem a módról.

Nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom, hogy tétlen fázom,
ha álmos bódulatban élek
s békémet restséggé alázom,
nem tudom, miről szól az élet,
csak azt tudom, hogy tétlen fázom.

De bármiről szóljon az élet:
az ember nem lehet magában,
a társtalan, csupasz remények
didergésében pusztulás van.
Bármiről szóljon is az élet:
az ember nem lehet magában.

Tandori Dezső

Tudhatunk-e többet a madaraknál

Tudják-e a verebek a Lánchíd budai hídfőjénél,
Hogy én etetem őket meg a rigópárt és a cinkéket
— Akikről tudják-e, hogy „cinkék”, de ne menjünk
Ilyen messze — a télen? És nem is erről van
Szó. Kitavasodott, itt az új költések ideje,
És én, ahogy a Lánchíd budai hídfőjénél a fűben
Máskállok, nézem azt a helyet, ahol tavaly egy
Túl-korán-fészekhagyó verebet megtaláltam:
Verebünket, aki most a vállamon csirtyog és
Fürtöög és egyáltalán, zenél, miközben egy
Ötven évvel ezelőtti örökzöld dxieland szól,
És még csak azt sem mondom tudják-e a verebek,
Hogy szeretik ezeket a déli fekete zenészeket,
Bele tudnak szólni, hozzá tudnak szólni iszonyú
Vidámkodásukhoz, zeneszerszámaik fémvillogását
Kifejezni, itt, az írógépkattogás közepette,
Ahogy már ezt írom? A feketebőrű Dél, ez a
Mérsékeltébb égélj és a hazájukhoz hű, ide-oda
Nem szökö verebek: milyen jól együtt mindez,
Alkalmi együttesben; de ez már olyan csak, mint
Egy emlék, és nem azért, mert azok a zenészek,
Ki tudja, élnek-e még; másról beszélek. Álltam
A fű közt, kerestem, amit ők szeretnek — amit
Mintha én is szeretnék, és közben folyt körülöttem
A madárellet. Ugyanazokat a repülés-formákat
Láttam, amelyeket házi barátnunktól oly jól
Ismerek; és csak annyi volt a különbség, hogy én
Tudtam csupán, rajtam is leszállóhelyük lehetne.

Sárándi József

Öreganyám a gyilkosra gondol

Öreganyám a tévé előtt ül
s az álomgyár műsorain szórakozgat
Csak azt látja a világból
amit mások eléje vetítenek
Háza pusztuló rezervátum
de már fejében is kalapálnak
az idő fekete bontómenterei
Sírko várja a temetőben
s nagymamaszagú szoba falán
gongos óra zenél
Amikor bezörgetek hozzá
összerezzen A Kék fény-körözte
gyilkosra gondol s lelke
varjú-képében szökni készül

Egy nagy sztrájk emléke

Az első világháború a dolgozók millióinak szenvedést, nélkülözést jelentett. Az elégedetlenség hullámai forradalmakhoz, majd a Magyar Tanácsköztársaság megszületéséhez vezettek. Létrejött után számos intézkedést és jogot biztosított a dolgozók életkörülményeinek javítására, de legfőbb célja a kizsákmányoló társadalom végleges felszámolása és a szocializmus építése volt.

Sajnos, a Tanácsköztársaság négy és fél hónapos fennállás után elbukott a magyar ellenforradalom és a nemzetközi imperializmus túleréjével szemben folytatott harcában. A bukás következtében a Tanácsköztársaság vívmányai megsemmisültek. A fehérterror szörnyű szenvedést és pusztítást hozott a kiszolgáltatott nincstelenségre, alapvetően a munkásosztályra. Az opportunista jobboldali szociáldemokrata és szakszervezeti vezetők semmit sem tettek a fehérterror diktatúrájával szemben, sőt azon ügyködtek, hogy megbéküljenek a tökes uralkodó osztállyal. Hízelkedésüknek meg lett az eredménye. Titokban, a szociáldemokrata párt bal szárnya és szakszervezeti munkás tagság háta mögött 1921. december 22-én paktumot kötöttek a Bethlen-kormánnyal. A jobboldali szociáldemokrata pártvezető Peyer és társai ismét elárulták az amúgy is sokat szenvedett dolgozó osztályokat. Ez az osztályárulási módott adott a fehérterror megerősödésére és hatalmának megszilárdítására. Tetézte a helyzetet még az is, hogy ismét kirombant világszerte a gazdasági válság. Az uralkodó osztály a válság terheit a dolgozókra hárította, leszorította a béreket, bezáratta a gyárakat, az üzemeket. Nem biztosította a megélhetési lehetőségeket, ezért a munkanélküliek serege rohamosan növekedett. A gazdasági válság a legmélyebb nyomorba juttatta a dolgozók százazreit. Munkára váró emberek lerongyolódva szédelegtek éhesen az utcákon, tekeren, százak és százak haltak éhen a nyomor és betegség következtében.

A szakszervezet hivatalos jobboldali vezetői — Peyerrel az élen — azt igyekeztek elhitetni a szervezett munkásokkal, hogy a válság ideje alatt nem lehet sztrájkolni, mert az akadályozza a gazdasági fellendülést. Így támadták hátba a munkásosztály élet-halál harcát. De a munkásosztály ilyen nehéz körülmények között sem adta fel a harcot. A fokozódó terrorral és a kizsákmányolással szemben újra és újra harcra indult.

A szakszervezeti ellenzék felvilágosítása nyomán a munkás-ság tömegei fordultak szembe Peyerék megalkuvó politikájával. A szakszervezetekben és a szociáldemokrata pártban gyorsan nőtt az ellenzéki mozgalom, bár Peyerék igyekeztek a szociáldemokrata pártból és a szakszervezetekből kizárni a haladó gondolkodású embereket.

Ennek ellenére jött létre 1933-ban az építőmunkások sztrájkja, mely három hétig tartott. Ez a sztrájk már megmutatta erejét, lényegében eredménnyel is vég-

ződött a munkások javára. Ez a megmozdulás komoly jelentőségű a magyar munkásmozgalom történetében is.

A harc tovább folytatódott, a szakszervezeti ellenzék irányításával. Még az év őszén a textiliparban is kirombantak a sztrájkok. Az ellenzék 1934 júniusában nagy munkanélküli gyűlést szervezett a MÉMOSZ-székházban, de a rendőrség a gyűlésre igyekvő tömeget már az úton szétverte. Mégis kerülő utakon kb. háromezer embernek sikerült eljutni a gyűlés színhelyére. A belügy statáriumot hirdetett, azonban a párt által vezetett harcot megállítani már nem lehetett. A munkásosztály harca már nemcsak gazdasági, hanem politikai jelleget is öltött. A MÉMOSZ-ban is rendszeressé váltak hetenként a bizalmiak összejövetelei. A politikailag legfejlettebb elvtársak — Rajk László, Apró Antal, Birkás Imre és még többen — hallgatták meg a bizalmiak beszámolóit.

Ezek a szaktársak emberséges magatartásukkal, bátor kiállásukkal, egyszerűségükkel kivívták a szeretetet és a megbecsülést az építőmunkásság körében. Nem csüggedtek el a legnehezebb helyzetben sem. Szavuk mindig lelkesítőleg hatott a harc további folytatásához. A párt a szakszervezeti ellenzékkel együtt az agitációs anyagokat, röpcédulákat rendszeresen eljuttatta a munkásokhoz. Ezek az anyagok ismertették a tényeket, a napi teendőket. Így tudomásukra jutott a szervezett munkásoknak, hogy veszélyben vannak a szakszervezetek és meg kell védeni, mivel a Gömbös-kormány az 1935-ös újpesti és rákospalotai általános faipari sztrájk idején azt hangoztatta: nagyon gyorsan elintézi a sztrájkokat és a szakszervezeteket. A létbizonytalanság és az elnyomás súlya további cselekvésre készítette a szervezett építőmunkásokat. Ezért 1935. július 24-én a MÉMOSZ-székházban az építkezéseken megválasztott bizalmiak — mintegy ötszázan — összeültek tanácskozássra. A tanácskozáson Rajk László elvtárs ismertette, hogy az építőmesterek a kormánnyal együtt elutasították az építőmunkások jogos követeléseit. Most már létkérdésről van szó, döntőn a bizalmi testület; tőr-e még tovább az építőmunkásság, vagy sztrájk mellett foglal állást, mert az — uralkodó osztály mindenétől meg akarja fosztani. A hozzászólások után a légkör felizzott, a jelenlevők egyhangúlag kikiáltották a sztrájkot.

1935. július 25-én az építkezéseken elnémult a zaj, nem hallatszott a kalapács csengése. Ezrével mentek az építőmunkások a MÉMOSZ-ba, a sztrájk-tanyára. Ott más a sztrájkbizottság fogadta őket, a sztrájkorség is megkezdte munkáját. Megindult a gyűjtés a sztrájkolók részére felállított konyhára. A több mint tízezer építőmunkás sztrájkja egyben válasz is volt Gömbösnek arra, hogy a szervezett munkásság mindenre el van szánva, hogy megvédje szakszervezetét.

A sztrájk híre gyorsan eljutott az ország területére. Székesfehérváron, Szegeden, Debrecen-

ben és még több vidéki városban is sztrájkba léptek az építőmunkások. Az építőmesterek látva az országos méreteket öltő sztrájkot, a második hét után megkezdtek a sztrájk török toborzását. E törekvéseket Peyerék is támogatták. Éppen ők, akiknek kötelességük lett volna csatorba állítaniuk a munkásság szíveit, hogy sikeres legyen az építőmunkások harca. Az elkeseredett küzdelem fokozódott. Az építőmesterek a kormány-nal karöltve célul tűzték ki, hogy kiéheztetik az amúgy is nyomorban sínylő munkásokat. Tudták, hogy az építőmunkások semmiféle tartalékkal nem rendelkeznek, s így térdre kényszeríthetik őket.

Az építőmunkások — ha nehéz körülmények között is — keményen állták a harcot. A sztrájk vezetősége a szakszervezeti ellenzékkel mindent elkövetett, hogy ne csökkenjen a munkások harci kedve. Minden erőfeszítés ellenére azonban már a harmadik héten találni lehetett egyes építkezéseken szórványosan sztrájk-töröket. Ezeket az épületeket valóságos kordonnal zárta körül a rendőrség, szinte lehetetlen volt a megközelítésük. A sztrájkbizottság ezért a legharcosabb szaktársakat küldte ki az építkezésekre, különösen az úgynevezett új Lipótvárosba, ahol a legtöbb építkezés volt, azért, hogy szót értsenek a félrevezetett építőmunkásokkal és kérjék őket; ne legyenek testvérárulók, az elkeseredett harc az ő jobb-létükért is folyik. Több építkezésen sikerült is beszélni a szaktársakkal, közülük többen megértették, miről van szó. Abba-hagyták a munkát és a legközelebbi vonattal hazautaztak falujukba, lakásukra.

Ezt a módszert azonban rövid ideig lehetett folytatni, mert a rendőrség felfegyverkezve megszállta az egész környéket, a bérházak kapuit bezáratták. Megkezdtek a támadást, gumibottal, kardlappal ütöttek-verték az arra sétáló építőmunkásokat. Velük szemben a harcot felvenni nem lehetett, s így beszorították őket a „mese-autóba” és szíriénázva elrobogtak velük a Budapesti Főkapitányságra.

Ez a nem várt kétszáz fős le-tartóztatás — lebukás — nagyon meggyengítette a sztrájkot, majd három és félhetes harc után 1935. augusztus 19-én az építőmunkások harca befejeződött.

Ez a nagyméretű építőmunkás megmozdulás, — ha nem is teljes sikerrel — gazdasági vonatkozásban is eredményes volt, mert az óráberek emelkedtek, a bizalmiak elismerése, a munkások közvetítése, a nyolc órás munkaidő betartása — a kollektív szerződésben biztosítva lett. Ugyanakkor felbecsülhetetlen értékű politikai sikert is jelentett, mert a sztrájk egységes és szervezett volt. Végig a sztrájkbizottság a bizalmi testülettel együtt vezette és irányította a harcot, kommunistákkal az élen. Gömbös vágya, a szakszervezetek likvidálása egyelőre meghiúsult.

Az építőmunkások sztrájkja megmutatta az egységfront megvalósításának útját, s annak hatalmas erejét. Bebizonyosodott az is, hogy a munkásosztálynak a fasiszmus ellen folytatott har-cát a polgári lakosság széles ré-tegei is támogatták.

Azóta a társadalmi helyzet gyökeresen megváltozott. Az építőmunkásoknak már nem kell félni, mint egykor a bizonytalan mátiól és holnapoktól. A párt helyes politikai irányításával a munkásosztály óriási tettek megvalósítására képes, gondoljunk csak az építőipar által elért eredményekre.

Az 1935-ös sztrájk fájdalmas emlékei azonban még ma is élnek. Az akkori sztrájkoló építőmunkások évről évre kevesebben lesznek. De büszkéik lehet-nek arra, hogy a jelen ifjú ge-neráció elődei nyomdokain na-iadva tisztelettel emlékezik a harcos múltira.

Az állványokon, fent a magas-ban vígan csenghet a kömvés kalapács és büszkén énekelhetik, hogy „egy új világ építői va-gyunk”.

SAJÓ GYULA